

Rettspsykiatrisk observerte omstreifere

Av cand. med. KJELL NOREIK, Gaustad sykehus, Oslo.
(Sjef: professor dr. med. Ørnulv Ødegård).

Denne redegjørelse dreier seg om rettspsykiatrisk observerte mannlige omstreifere.

Det er vanskelig å definere „omstreifere“ entydig, og de som har undersøkt omstreifergrupper synes å ha hatt sine egne, operasjonelle definisjoner.

Omstreifere eller tatere (synonymer fant, splint, fark) er en lite vel avgrenset befolkningsgruppe, og dette gjør også definisjonsspørsmålet vanskelig. Det er hevdet at jo mer en leter, jo flere omstreifere vil en finne.

Gjennom flere hundre år har omstreifere voldt myndigheter og privatmennesker adskillig bry, men problemene har blitt færre etterhvert. En av årsakene til dette er at en stor del av omstreiferne har blitt assimilert i samfunnet forøvrig, både p. g. a. tiltak fra samfunnets side og fordi endel av omstreiferne har ønsket en slik utvikling.

En har tidligere ved flere tellinger forsøkt å fastslå antallet omstreifere i Norge. Slike tellinger er ikke foretatt de senere år. En har ved hjelp av disse tidligere tellinger kunnet lage et kartotek over omstreifere i Norge. Dette kartotek har sin opprinnelse fra Eilert Sundt's undersøkelser, og er komplettert senere.

Tabell I.

Arstall for opptellingen	Antall omstreifere
1845	1145
1855	739
1896	3859
1927	2143
1935	1018

Personer som er ansett som løsgjengere, er ikke regnet med i disse tall.

Dette kartotek var inntil 1936 så ajourført som det var mulig ut fra de innkomne opplysninger. Kartoteket inneholder navn og fødselsdato, navn på foreldre og søsken. Det er mulig ut fra kartoteket å følge de innbyrdes slektskapforhold i noen slektledd bakover.

En har nyttet dette kartotek ved følgende undersøkelse og tatt ut alle menn født etter 1840. Det dreier seg i alt om 2842 stykker,

men for 470 av disse har en bare anslagsvise fødselsdata. Disse anslagsvise fødselsdata har en kunnet beregne ut fra andre opplysninger, f. eks. fra søskens kjente fødselsdata og nr. i søskenrekken, eller fra foreldres og barns fødselsdata.

I neste omgang har en undersøkt om disse mannlige omstreifere er å finne i arkivet til Den rettsmedisinske kommisjon. En har der funnet i alt 45 stykker. Denne undersøkelse dreier seg derfor om menn av omstreiferfamilie født i tidsrommet 1840 til og med 1935 som er rettspsykiatrisk observert. Den rettsmedisinske kommisjon kom til virksomhet i juli 1900, og gjennomgåelsen av arkivet fant sted senhøstes 1963, så tidsrommet som er dekket er nær 64 år.

En har i neste omgang gjennomgått de rettspsykiatriske erklæringer i den hensikt å finne hovedtrekk hos disse omstreifere, både når det gjelder bakgrunn og deres kriminalitet.

En har tidligere undersøkt den samme mannlige omstreifergruppen født mellom 1840 og 1935 på forekomsten og på typer av sinssykdom. I den undersøkelsen bygget en på opplysninger fra sykehusjournalene fra de sykehus hvor pasientene var hospitalisert.

Tabell II.

Fødselsår	Antall mannlige omstreifere	Antall observerte omstreifere
1840—49	150	0
50—59	201	1
60—69	235	3
70—79	265	3
80—89	345	4
90—99	394	4
1900—09	448	9
10—19	330	9
20—29	339	6
30—35	135	6
	2842	45

Ingen av de som er født mellom 1840 og 1849 har blitt observert, men forøvrig er spredningen nokså jevn.

Den eldste av de observerte i materialet er født i 1855 og ble observert i 1901.

Det absolutte antall observerte omstreifere har med årene øket noe, men den %-vise andel av det totale antall rettspsykiatriske observasjoner har vist en fallende tendens, dog har aldri om-

streiferne utgjort noen stor del av de observerte tilfeller. Oppgaver over antall rettspsykiatriske observasjoner senere enn 1954 foreligger foreløpig ikke.

Tabell III.

Observasjonsår	Antall rettspsykiatriske observasjoner	Antall observerte omstreifere
1900—1909	733	4
1910—1919	809	4
1920—1929	931	4
1930—1939	1808	9
1940—1949	2401	6
1950—1954	1421	3
1955—1959	?	9
1960—1963	?	6
		45

Alder på observasjonstiden	Antall observerte omstreifere
Under 20 år	2
20—29 år	13
30—39 „	13
40—49 „	11
50—59 „	5
Over 60 år	1

Det ses av tabellen over alder på observasjonstiden at det er få (6 av 45) som har vært over 50 år på tiden for observasjonen.

2 ble undersøkt før de fylte 20 år. Disse 2 ble observert i 1913 og 1923 og var da 19 og 17 år gamle. Begge hadde vist sterkt avvikende trekk helt fra barndommen og hadde vært i skolehjem. Den ene av dem ble alt 16 år gammel innlagt i psykiatrisk sykehus. Han ble dog ikke funnet sinnssyk på undersøkelsestiden og har heller ikke vært behandlet i psykiatrisk sykehus senere.

Den annen ble funnet sinnssyk ved undersøkelsen, og har senere, i 41 år, vært pasient i psykiatrisk sykehus.

En har forsøkt å registrere hyppigheten av sinnssykdom, av alvorligere nervøse lidelser, tilfeller av psykopati og åndssvakhet i nærmeste slekt. En har dessuten forsøkt å registrere tilfeller av alkoholmisbruk og kriminalitet i slekten. De tall som en her har funnet, er minimumstall, selv om det i de rettspsykiatriske erklæringene oftest er innhentet komparentopplysninger.

Tabell IV.
Belastning i slekten.

	Sinns- sykdom	Nevrose Psykopati Åndssvakhet	Alkohol- misbruk	Krimi- nalitet
Ikke oplyst	30	24	22	27
Far og/eller mor	4	12	21	11
Søsken	7	6	0	5
Fjernere slektninger	4	3	2	2
	45	45	45	45

En finner her et meget høyt antall foreldre med alkoholmisbruk, eventuelt kombinert med kriminalitet. At mange av disse alkoholiserede foreldre også før misbruket ble manifest, har vist alvorligere nevrotiske eller psykopatiske trekk, er sannsynlig, men kan ikke vurderes ut fra dette materialet. En har dog inntrykk av at rent nevrotiske symptomer er det få av hos slektningene, mens de psykopatiske trekk er langt hyppigere. Når det gjelder antall tilfeller med sinnssykdom og kriminalitet blant søsken, er tallene relativt lave.

Hva fedrenes yrke angår, har en opplysninger i 35 tilfeller. Hele 28 av disse har hatt yrker i direkte tilslutning til omstreiferlivet, nemlig som blikkenslagere, kramkarer, hestehandlere og skraphandlere. 5 har vært ufaglærte arbeidere til lands og 2 har vært sjømenn. Ingen av fedrene har vært fagarbeidere, og ingen har hatt yrker basert på skoleutdannelse ut over folkeskolens nivå.

For å motvirke omstreifertendensen og for å skaffe barna et mer stabilt miljø med mulighet for skolegang, har en i mange tilfeller måttet anbringe barna til omstreifere på barnehjem eller hos foster- eller pleieforeldre. En annen måte å stabilisere familiene på, har vært å anbringe familiene samlet i arbeidskolonier. 26 av de menn som materialet omfatter, har ikke vokst opp i fullstendige hjem. I 14 tilfeller ble hjemmet oppløst før fylte 7 år, i de øvrige tilfeller mellom 7 og 14 år. 18 har vokst opp i institusjoner, 6 hos foster- eller pleieforeldre eller hos andre slektninger enn foreldrene, og 2 har vokst opp sammen med den ene av foreldrene. — Ikke sjelden har observandene som barn skiftet mellom institusjoner og foster-pleieforeldre. Dette har sannsynligvis virket uheldig og gitt liten trygghet og fasthet i oppdragelsen, selv om det nok kan ha vært nødvendig f. eks. ved svære adferdsavvik hvor fosterforeldre ikke har maktet oppgaven i lengre tid.

For 4 er *fødestedet* ukjent, og 2 er født i Sverige. Av de øvrige er kun 2 født i Oslo, men 15 på landsbygda på Østlandet. 10 er

født i byer utenom Oslo, resten er født i landsbygda. I Nord-Norge er det bare 2 som er født. Inntrykket blir at disse observerte omstreifere er født på de steder hvor norske omstreifere i det vesentlige har holdt til, nemlig på landsbygda i Sør-Norge, undertiden med visitter til eller mer varig opphold i de mindre byer. Nord-Norge og de store byene har de holdt seg mer borte fra.

Når det gjelder bopel på tiden for undersøkelsen har 15 menn ikke fast bopel. Av de øvrige har 2 bopel i Oslo, 14 bopel på landsbygda på Østlandet. 3 har bopel i byer utenom Oslo, resten på landsbygda. Ingen har bopel i Nord-Norge.

Antall *hel-søsken* er undersøkt. I 10 tilfeller mangler opplysninger om søsken. Av de øvrige har 2 ikke søsken, mens de 33 andre observander har i alt 210 søsken, gjennomsnittlig 6 søsken. Den største søskenflokken var på 14, men det var 8 søskenflokker på 10 eller mer.

Gjennomsnittlig fødselsår for de 8 observandene som tilhørte disse store søskenflokkene var 1909, gjennomsnittlig fødselsår for alle 45 var 1904. Det synes derfor ikke spesielt å være de eldre innen materialet som kommer fra store søskenflokker. Det er en vanlig oppfatning at omstreifere får mange barn. Dette utvalg av omstreifere stammer da også fra relativt barnerike familier.

Det gjennomsnittlige antall barn i ekteskap med varighet mellom 20 og 29 år var i 1855 etter Eilert Sundts undersøkelse fra Piperviken og Ruseløkbakken 6.40, mens det i 1894 var 6.11 og i 1920 5.79. Etter folketellingen 1950 var tallet 3.11. (2)

Forholdene i barndomshjemmet er forsøkt vurdert, selv om opplysningene en har hatt å bygge på her har vært sparsomme. En har forsøkt en helhetsvurdering ut fra opplysninger om foreldrene, boligforhold og økonomi. Det er bare i 26 tilfeller en har kunnet foreta en slik vurdering, og i ingen av disse tilfellene er barndomshjemmet vurdert som meget bra, bare i ett tilfelle som middels bra, og i de resterende 25 tilfeller som dårlig.

En har positive opplysninger om at 3 av observandene var på vandring sammen med foreldrene under hele oppveksten, 13 var på vandring i perioder av oppveksten. Om 10 vet en at deres foreldre ikke vandret i oppvekstårene til de undersøkte. I de øvrige tilfeller har en ingen opplysninger om dette forhold.

Om 3 foreligger det ikke opplysninger om skolegang. Av de øvrige har 25 ikke nådd folkeskolens mål. Dels har disse 25 gått på skole for evneveike, dels har de gått på vanlig folkeskole i kortere eller lengere tid. Ikke få har gått på flere folkeskoler, tildels bare få måneder hvert sted. Skolegangen har hos disse ofte blitt avbrutt av foreldrenes vandring. 17 har fullført folkeskolen, en av disse har kortvarig skoleutdannelse ut over folkeskolens nivå. Han er således den eneste som har noen skolegang etter folkeskolen.

Tabell V.

	Ingen opplysninger om skolegang	Skole for evneveike Ufullført folkeskole	Folkeskole	Sum
Normalt begavede (IQ > 90)	2	2	8	12
Sinker (IQ 90—75)	1	6	9	16
Debile (IQ 75—55)	0	16	0	16
Imbecile (IQ < 55)	0	1	0	1
Sum	3	25	17	45

Det er tydelig sammenheng mellom ufullført folkeskole og intelligensdefekt. Ingen av de 16 observander oppfattet som debile, har fullført folkeskolen, mens 8 av 12 normalt begavede har gjort dette. Intelligensnivået er i få tilfeller bestemt ut fra testing. I de fleste tilfeller har en bygget på klinisk skjønn.

Av tabell VI framgår den senere tilpassning i arbeidslivet, og opplysninger om vandring eller ikke. Nær $\frac{1}{3}$ av alle observandene har for kortere eller lengre tid vært i skolehjem eller tvangsskole, mens 10 av observandene ikke viste tilpassningsproblemer i skolealderen. Når det gjelder innsatsen i arbeidslivet, er det mest påfallende at ingen har vært stabile arbeidere, halvparten har vist seg ustabile, og resten av de en har nok opplysninger om til å vurdere, har i lengere perioder gått arbeidsledig, eventuelt avbrutt av perioder hvor de har sittet fengslet. 27 av de 45 observandene har i lengere eller kortere perioder før observasjonen

Tabell VI.

Tilpassning i folkeskolen	Tilpassning i arbeidslivet				Sum	Forholdet til vandring			Sum
	ingen opplysninger	bra	ustabil	mye arbeidsledig		ingen opplysninger	ikke vandring	vandring	
Ingen opplysninger	2	0	11	5	18	1	6	11	18
Bra tilpassning	0	0	4	6	10	0	3	7	10
Disiplinære probl.	1	0	2	1	4	1	2	1	4
Skolehjem, tvangssk.	0	0	6	7	13	0	5	8	13
Sum	3	0	23	19	45	2	16	27	45

vært på vandring. For enkelte av disse er det tydelig at de har levd et utpreget omstreiferliv, eventuelt avbrutt av sine fengselsopphold.

20 av de 45 menn har en klassifisert som ufaglærte arbeidere til lands, 8 som blikkenslagere, 3 som kramhandlere og hestehandlere og i 11 tilfeller har en ingen opplysninger når det gjelder yrke. Kun en er oppfattet som sjømann og 2 som fagarbeidere (skomaker, spesialarbeider på mekanisk verksted).

Denne yrkesfordeling stemmer med hva en tidligere har funnet blant sinnssyke omstreifere. Det er få fagarbeidere blant dem, ingen med yrker som er basert på høyere utdanning, og få sjøfolk. Det siste er kanskje noe overraskende, bl. a. fordi det har vært endel omstreifere som har fartet rundt som „båt-fant“, særlig på Sørlandet og langs vestkysten av Norge. På den annen side er det hevdet at sigøynere har holdt seg borte fra yrker som har hatt med sjøen å gjøre.

27 av disse 45 undersøkte menn var ugifte. 13 var gifte, 3 separert eller skilt og 2 var enkemenn. Det var dog flere, både av de ugifte og de gifte som hadde hatt både en og flere „reisekoner“, og eventuelt hadde barn med dem. En av de ugifte hadde 6 barn med sin reisekone, men hadde skilt lag med henne forut for observasjonen. Antall ekteskap er heller et mål for det antall forbindelser som er blitt legalisert.

Skilsmissehyppigheten er heller lav, dog vil det reelle tall på brutte forbindelser ligge høyere.

Det synes ikke som om den legemlige helse hos disse observerte omstreifere har vært påfallende dårlig. Hele 35 hadde ikke hatt noen alvorlig legemlig lidelse og ingen legemlig defekt-tilstand. Av de øvrige 9 som en har opplysninger om, hadde bare 2 vært meget legemlig syke, 4 hadde hatt lidelser som kunne oppfattes som psykosomatiske, og de 3 siste hadde legemlige defekt-tilstander.

Når det gjelder forholdet til alkohol foreligger det hos 3 ingen opplysninger om dette. 8 er oppfattet som edruelige, 17 hadde misbrukt alkohol av og til, og like mange hadde stadig misbrukt alkohol og måtte oppfattes som kroniske alkoholikere.

Når det gjelder konklusjonene i observasjonene må en ta i betraktning at før 1929 var observasjonenes hensikt å undersøke om observanden var sinnssyk, bevisstløs eller av andre grunner „utilregnelig“. Etter 1929 har det som følge av endring i straffelovens § 39 vært de sakkyndiges oppgave å undersøke om det foruten sinnssykdom eller bevisstløshet, antas å foreligge mangelfullt utviklede eller varig svekkede sjelsevner, og om det av den grunn er fare for gjentagelse av straffbare handlinger.

Av de 45 observasjonene er det 1 foreløpig observasjon, 38 som har blitt observert en gang, 7 som har blitt observert 2 eller flere

ganger. 12 av observasjonene er fra før 1929, og i 4 av disse tilfellene ble observanden oppfattet som sinnssyk.

Når en ser bort fra den foreløpige observasjonen, er konklusjonene i erklæringene etter 1929:

Mangelfullt utviklede sjelsevner	16
Varig svekkede sjelsevner	4
Mangelfullt utviklede og varig svekkede sjelsevner	8
Sinnssyk	1
Bevisstløs, uten fare for gjentakelse av straffbare handlinger	1
„Negativ“ konklusjon	2

Hos alle i de 4 førstnevnte gruppene bortsett fra hos en enkelt, var det antatt at det var fare for gjentakelse av straffbare handlinger. Hos denne ene var det i konklusjonen ikke tatt standpunkt til om det var fare for gjentakelse av straffbare handlinger da observanden ikke tidligere var dømt og selv benektet de handlinger han var siktet for på tiden for observasjonen.

Dette tilfellet er i dette materialet behandlet sammen med de hvor det i konklusjonen var anført „fare for gjentakelse av straffbare handlinger“.

„Negativ“ konklusjon innebærer at det ikke ble antatt at observanden hverken var sinnssyk eller bevisstløs eller hadde mangelfullt utviklede eller varig svekkede sjelsevner hverken på tiden for de påklagede handlinger eller ved undersøkelsen.

Det alt overveiende antall erklæringer har altså fått positive konklusjoner, men relativt få av observandene har vært sinnssyke på den tiden for de påklagede handlinger eller ved observasjonen.

Tabell VII.

Konklusjonene i erklæringene:	Klinisk diagnostisering:					sum
	„normal“	nevrose	psykopati	ånds- svakhet	sinnssykdom	
„Negativ“ konklusjon	1		1			2
Mangelfullt utviklede sjelsevner			11	3		14
Varig svekkede sjelsevner			4			4
Mangelfullt utviklet og varig svekkede sjelsevner			7	1		8
Sinnssykdom					5	5
Sum	1	0	23	4	5	33

Ut fra opplysningene i erklæringene har en forsøkt en fordeling etter personlighetstyper. I 7 tilfeller har en alt for få opplysninger til å forsøke en slik vurdering. De gruppene hvor en får de fleste, er de „psykopatiske“, nemlig 18 i gruppen med antisosiale og aggressive trekk, og 14 i gruppen med viljesvake, holdningssvake personlighetstrekk. Bare 2 er oppfattet som „normale“, harmoniske personlighetstyper.

En har forsøkt en klinisk diagnostisering uavhengig av den strikte rettspsykiatriske terminologi. Her er da anvendt gruppene „normal“, nevrose, psykopati, åndssvakhet, sinnssykdom og fordelingen sees av tabell VII.

I tabellen er bare tatt med de som er observert etter 1929.

Begrepene „mangelfullt utviklede“ og „varig svekkede sjelsevner“ svarer da i dette materialet til hva en i klinikken vil oppfatte som psykopatiske trekk og som åndssvakhet, men påfallende er kanskje at ingen i dette materialet ut fra en klinisk vurdering kan oppfattes som nevrotikere.

Tabell VIII.

Alder ved første sanksjon	Tilpassning i folkeskolen				Sum	Tilpassning i arbeidslivet				Sum
	ingen opplysninger	bra	disiplinære problemer	skole-hjem, tvangsskole		ingen opplysninger	bra	ustabil	mye arbeidsledig	
0—13 år					0					0
14—17 år	2			4	6			2	4	6
18—25 år	8	6	3	6	23	2		11	10	23
26—35 år	2	3	1	2	8	1		4	3	8
36—50 år	6	1		1	8			6	2	8
> 50 år					0					0
Sum	18	10	4	13	45	3	0	23	19	45

Tabellen gir en oversikt over alder ved første sanksjon, og den sammenheng dette har med tilpassning i folkeskole og i arbeidsliv. Her er som første sanksjon regnet første dom (betinget eller ubetinget) eller påtaleunntatelse. Ingen har sin første sanksjon før fylte 14 år, og ingen etter 50 år. Ca. halvparten har sin første sanksjon mellom 18 og 25 år, men hele 16 etter fylte 26 år.

Den tendens mot økt kriminalitet i de yngre aldersgrupper som er påvist i de senere år, slår derfor ikke ut i dette materialet.

En vurdering av omstendighetene for de kriminelle handlinger, både de tidlige og de som førte til observasjonen, er forsøkt.

35 har som regel handlet alene, 7 som regel sammen med andre eller ved varierende eller ukjent metodikk. Hele 20 har ved samtlige kriminelle handlinger vært beruset og 16 har vært edru, mens for de øvrige har dette variert.

Tidligere kriminalitet og den kriminalitet som førte til observasjonen, fremgår av følgende oppstilling:

Tabell IX.
Tidligere kriminalitet

	Ingen tidligere kriminalitet	Vinningsforbrytelser	Voldsforbrytelser	Sedelighetsforbrytelser	Kombinasjoner av vinnings-, volds- og sedelighetsforbrytelser	Sum
Oppvokset i fullstendige hjem	4	7	1	2	5	19
Ikke oppvokset i fullstendige hjem	10	9	3	0	4	26
Sum	14	16	4	2	9	45
<i>Kriminalitet ved observasjonen</i>						
Oppvokset i fullstendige hjem		7	9	2	1	19
Ikke oppvokset i fullstendige hjem		11	13	1	1	26
Sum		18	22	3	2	45

De 14 som tidligere ikke var straffet, ble i 8 tilfeller observert etter voldsforbrytelser, i ett tilfelle etter sedelighetsforbrytelse (Crimen bestialis), mens i 5 tilfeller ble observasjonen foretatt etter vinningsforbrytelser. 2 av disse 5 hadde tidligere vært innlagt i psykiatriske sykehus. Dette viser vel at observasjon i regelen kommer på tale hvor det tidligere har forekommet adskillig kriminalitet, eller hvor den påklagede handling er av en særlig alvorlig karakter.

I alt 5 av observandene var tiltalt for sedelighetsforbrytelser da de ble observert, der var 2 tilfeller av crimen bestialis, begge var åndssvake (debile).

I tabell IX er også kriminaliteten satt i sammenheng med observandens oppvekstforhold. De observander som har vokset opp inntil fylte 14 år sammen med begge foreldre, har en tatt med i gruppen „oppvokset i fullstendige hjem“. Her er også inkludert

de en ikke har opplysninger om når det gjelder disse forhold. De øvrige som har vokst opp i institusjoner og hos foster- eller pleieførelde eller hos andre slektninger enn foreldrene, er samlet i gruppen „ikke oppvokst i fullstendige hjem“. De som har vokst opp i fullstendige hjem, er noe hyppigere straffet forut for observasjonen. Deres hjem synes derfor ikke å ha betydning så mye for dem i kriminalpreventiv retning. Muligens hadde det for disse vært gunstigere om de ikke hadde vokst opp sammen med sine foreldre.

Når det gjelder de forskjellige typer av kriminalitet synes det ikke å være noen forskjell på gruppene „oppvokst i fullstendige hjem“ og „ikke oppvokst i fullstendige hjem“. Dette gjelder både kriminaliteten før og ved observasjonen.

Endel av vinningsforbrytelsene har direkte hatt forbindelse med omstreiferlivet, men for de fleste av disse forbrytelsene er det ingen tydelig sammenheng.

Det er ikke forsøkt noen etterundersøkelse av disse observerte omstreifere. En har dog hatt mulighet for å undersøke om de har blitt hospitalisert for sinnssykdom før eller etter observasjonen. Den samme gruppe mannlige omstreifere født mellom 1840 og 1935 er gjennomgått ved Sentralregistret på Gaustad sykehus. Dette register inneholder navn på alle hospitaliserte sinnssyke i klinikkavdelinger og psykiatriske sykehus etter 1916. Sentralregistret var ajourført t. o. m. 1960 ved gjennomgåelsen. Det er i de rettspsykiatriske erklæringene opplysninger om endel opphold i psykiatriske sykehus før 1916. Sammenstilles de opplysningene en på disse måter har skaffet tilveie, fåes følgende oppstilling:

Innlagt før observasjonen	10
Innlagt etter observasjonen	2
Sinnssyke ved observasjonen og innlagt etter observasjonen	3
	<hr/>
	15

I tillegg kommer så en som ble funnet sinnssyk ved observasjonen, men som ikke har vært innlagt i sykehus for sin sinnssykdom. Antallet sinnssyke er høyt, men viser at gruppen av observander befinner seg i et grenseområde hvor mange er disponert for sinnssykdom av kortere eller lengere varighet.

Den diagnostiske fordeling er:

Schizofreni	3
Reaktiv psykose	8
Psykose ved åndssvakhet	4
	<hr/>
	15

En finner altså ingen tilfeller av manisk-depressive psykoser, og heller ingen organiske psykoser i dette utvalget. Dette er i overensstemmelse med hva som tidligere er funnet blant mannlige omstreifere. (1)

En har undersøkt den gruppen noe nøiere som tidligere var dømt for eller ved observasjonen var siktet for voldsforbrytelser. Det dreier seg i alt om 20 stykker.

1 var dømt tidligere for slike forbrytelser, men var ikke siktet for voldsforbrytelse ved observasjonen. 11 var ikke dømt tidligere for slike forbrytelser, men var siktet for dem ved observasjonen, og 8 var både dømt tidligere og siktet ved observasjonen for voldsforbrytelser. 18 hadde vært alene, 2 sammen med andre da de utførte den kriminelle handling. Av disse 20 hadde bare 4 vært edru, om 1 var det ingen opplysninger, og de andre hadde i mer eller mindre grad vært alkoholpåvirket. 15 av disse 20 ble observert etter 1929, og i konklusjonen antas 12 av disse 15 å ha mangelfullt utviklete og/eller varig svekkede sjelsevner. Bare hos 1 finnes en „negativ“ konklusjon. Det dreide seg om en slags nødvergesituasjon. De voldsforbrytelser som forekom hyppigst, skjedde i forbindelse med slagsmål og da oftest med andre omstreifere, eventuelt med kona.

I en del av disse slagsmål var det anvendt kniv, og i flere tilfeller med døddlig utgang. Det synes som om flere av observandene har vært relativt raske til å trekke kniven, og at de i flere tilfeller forut for observasjonen også har vært med i slagsmål hvor de har nyttet kniv.

Voldsforbrytelser av typen ran er det få eksempler på i dette observerte materialet.

En skal kort skissere noen av de som både tidligere og ved observasjonen var blitt tiltalt for voldsforbrytelser:

597/53. Faren drikkfeldig og brutal, straffet flere ganger. Moren drikkfeldig. Morbror sinnssyk. Streifet om med foreldrene i barndommen. Gikk et par år på folkeskole, angivelig flink. — Kortvarige jobber, flere småtyverier. 21 år gammel dom for overfall og drap, og ble observert 1. gang med konklusjon at han ble antatt å ha mangelfullt utviklede sjelsevner, og at det av den grunn var fare for gjentagelse av straffbare handlinger.

2 måneder etter utløpet sikring kom han i taterslagsmål, drepte en annen omstreifer ved knivstikk i halsen. Ved 2. observasjon ble konklusjonen „negativ“.

64/51. Vokst delvis opp i skolehjem, dels hos fosterforeldre, etter en tid å ha streifet om med foreldrene. Første dom i 19 års alderen. 40 år gammel dom etter å ha overfalt 2 fengselsbetjenter og tilføyd dem knivstikk. Ble ved 1. observasjon erklært sinnssyk, sikret og overført til Kriminalasylet. Herfra kom han tilbake til fengsel. Etter at sikringstiden var utløpet flere dommer,

og ble observert igjen i forbindelse med ran. Han ble oppfattet som mangelfullt utviklet og med „fare for gjentagelse“.

601/44. Faren og 4 brødre straffet. Omflakkende skolegang, alminnelig bra evner. Streifet om som voksen, ernærte seg ved klokkereparasjoner. Misbrukte alkohol av og til fra 17 års alderen. 19 og 20 år gammel i slagsmål, brukte kniv. — Ble observert etter å ha drept sin bror under en trette, hvor de først hadde sittet og drukket sammen. Ble antatt å ha mangelfullt utviklede sjelsevner — med „fare for gjentagelse“.

72/38. Om farfar og hans søsken sier Eilert Sundt at de „ere omtalte blandt Fanterne som en mere end alminnelig vild slægt“. Faren var drikkelig og straffet. 3 av farens søsken straffet, og likeledes farmoren. Moren drikkelig i sin ungdom, og hadde lett for å bruke kniven. Hun var straffet. Observanden streifet om med foreldrene inntil han 8 år gammel kom i skolehjem. Oppførte seg ganske bra der. Utskrevet for å begynne i bakerlære, men kom etter få uker sammen med foreldrene. Fikk seg 21 år gammel reisekone etter først å ha fått barn med en annen. I alt gift 3 ganger. I perioder alkoholmisbruk. Oppfattet som debil. 32 år gammel observert første gang etter å ha stukket ned og drept en mann med kniv. Ved 2. gangs observasjon 14 år senere var han anmeldt for overfall og trusler mot kona, for å ha deltatt i knivstikkslagsmål med andre omstreifere, og for å ha gjort seg skyldig i forsøk på blodskam overfor sin 15 årige datter. Han ble ved 2. observasjon antatt å ha mangelfullt utviklede og varig svekkede sjelsevner.

445/36. Halvbror av 64/51. Etter skolehjemstid og 3 år i arbeid stadig dommer for tyverier, innbrudd og voldshandlinger. 3 ganger dømt for legemsbeskadigelse i beruset tilstand. Han ble observert i forbindelse med overfall, og ble ansett som en person med varig svekkede sjelsevner, og med „fare for gjentagelse“.

Omstreiferne utgjør i Norge i dag en liten gruppe, og er sannsynligvis i ferd med å bli assimilert i den øvrige befolkning. Norsk misjon blant Hjemløse som har sitt arbeidsfelt blant omstreiferne, regner med at det fortsatt er ca. 1500 som er virkelige omstreifere. Endel av disse streifer bare om i den varme årstid. En har undersøkt de mannlige omstreifere født i tidsrommet 1840 til 1935 som har blitt rettspsykiatrisk observert. De rettspsykiatriske erklæringene er lagt til grunn for denne redegjørelse.

En finner at disse observerte omstreifere kommer fra slekter med høyt antall alkoholmisbrukere, eventuelt alkoholmisbruk kombinert med kriminalitet. Mange har ikke vokst opp i fullverdige hjem, eller deres hjem må betegnes som dårlige, og ofte har søskenflokkene vært store. Endel har streifet om med fami-

lien under hele oppveksten, hva som igjen har virket inn på skolegang. Både når det gjelder tilpassning på skole og senere i arbeidslivet er det mange som har hatt vansker, og ingen kan karakteriseres som stabile arbeidere, og bare 2 av 45 har fagutdannelse. Svært mange har misbrukt alkohol.

En har gjennomgått konklusjonene i de rettspsykiatriske erklæringene og foretatt en sammenligning med en klinisk diagnostikk. Da finner en mange som i klinikken vil opfattes som psykopater eller personer med psykopatiske trekk. Påfallende mange har ligget på sykehus for sinnssykdommer.

Omstreiferne var for endel tiår tilbake landsbygdens skrekk flere steder i Norge. Problemene med dem har blitt færre, og en håper på og arbeider for en fullstendig assimilering med den øvrige befolkning.

Kjell Noreik.

LITTERATUR:

1. *Noreik, K.*: Hospitaliserte psykosier blant norske omstreifere. Under trykning.
2. Statistisk sentralbyrå: Folketellingen 1. desember 1950. Oslo 1957.